

Znaczenie japońsko-ukraińskiej umowy o bezpieczeństwie

Oskar Pietrewicz

Japonia jest pierwszym państwem spoza NATO, które podpisało z Ukrainą dwustronne porozumienie o bezpieczeństwie. Umowa, wzorowana na porozumieniach zawartych przez pozostałych członków G7, kładzie nacisk na wsparcie okołowojskowe, humanitarne i gospodarcze oraz zacieśnienie dialogu politycznego w kwestiach bezpieczeństwa. Zbieżna ocena polityki Rosji i potencjał wsparcia Ukrainy stwarzają możliwość pogłębienia współpracy Polski i NATO z Japonią.

Od początku rosyjskiej inwazji z 2022 r. Japonia wydatnie [wspiera Ukrainę i wywiera presję na agresora](#). Jak dotąd zobowiązała się i dostarczyła jej wsparcie finansowe, humanitarne i innego rodzaju o wartości 12 mld dol., z czego 4,5 mld dol. ma być przekazanych do końca tego roku. Ponadto popiera suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy w granicach uznawanych międzynarodowo od 1991 r., nakłada [sankcje na Rosję](#), opowiada się za [ukraińską formułą pokojową](#) i [pociągnięciem agresora do odpowiedzialności](#) za zbrodnie i straty wojenne.

Wsparcie Ukrainy wynika z pryncypiów polityki zagranicznej Japonii, której istotą są obrona korzystnego dla niej porządku międzynarodowego opartego na prawie w ramach [wizji wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku](#) oraz przynależność do państw demokratycznych. Odzwierciedla też przekonanie japońskich władz, że bezpieczeństwo euroatlantyckie i indopacyficzne są nierozłączne. Z japońskiego punktu widzenia wspieranie Ukrainy i wywieranie presji na Rosję mają zniechęcać Chiny do agresywnych działań na Pacyfiku (np. w Cieśninie Tajwańskiej i na Morzach Południowo- i Wschodniochińskim) oraz zwiększać prawdopodobieństwo wsparcia Japonii przez jej partnerów, w tym europejskich, w sytuacji eskalacji sporów z ChRL. Japonia, podobnie jak NATO i Polska, uważa rosyjską inwazję na Ukrainę za poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Zależy jej też, aby USA nadal wspierały Ukrainę, o co [apelował premier Kishida Fumio w Kongresie w kwietniu br.](#)

Od marca 2023 r. Japonię i Ukrainę łączy specjalne globalne partnerstwo, ogłoszone podczas spotkania Kishidy z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim w Kijowie. 13 czerwca br., przy okazji [szczytu G7 w Apulii](#), obaj przywódcy podpisali dwustronne międzyrządowe porozumienie o bezpieczeństwie, formalnie nazwane umową o wsparciu Ukrainy i współpracy. Zawarte na 10 lat, jest [kolejną](#) umową podpisaną na podstawie [wspólnej deklaracji G7 z lipca 2023 r.](#)

Bezpieczeństwo i obronność. Japonia zobowiązała się w umowie do dalszego wspierania Ukrainy w zakresie bezpieczeństwa i obronności zgodnie ze swoimi konstytucyjnymi i ustawowymi ograniczeniami. Sprawiają one, że japońska pomoc sprowadza się do przekazywania nieśmiertelności sprzętu wojskowego (*non-lethal weapons*), obejmującego m.in. ciężarówki, drony rozpoznawcze i systemy ich wykrywania, kamizelki kuloodporne, hełmy i urządzenia do rozminowywania. Poza kolejnymi dostawami sprzętu Japonia będzie kontynuować współpracę z Grupą Kontaktową ds. Obrony Ukrainy, m.in. biorąc udział w koalicjach państw dostarczających sprzęt IT i do rozminowywania. W tej ostatniej kwestii Japonia zacieśnia współpracę w szkoleniu ukraińskich saperów, zainicjowaną w 2022 r. z Kambodżą. Deklaruje też kolejne wpłaty do Wszechstronnego Pakietu Wsparcia (CAP) NATO dla Ukrainy oraz leczenie rannych ukraińskich żołnierzy. Japonia i Ukraina zamierzają też pogłębić

współpracę wywiadowczą i powołać dialog wysokiego szczebla na temat polityki bezpieczeństwa.

Strony ustanowiły też mechanizm przeprowadzenia konsultacji w ciągu 24 godzin w przypadku przyszłego ataku zbrojnego Rosji na Ukrainę. Przewidują również rozwój współpracy w obszarze cyberbezpieczeństwa, w tym wymianę doświadczeń i informacji w celu zwalczania rosyjskich ataków cybernetycznych. Japonia i Ukraina zamierzają też przeciwdziałać zagrożeniom hybrydowym ze strony Rosji, innych państw i podmiotów pozapaństwowych. Kooperacja ma dotyczyć m.in. zwalczania [obcych manipulacji informacyjnych i ingerencji](#) w procesy polityczne oraz zorganizowanej przestępczości. Japonia zamierza też wspierać Ukrainę we wzmacnianiu jej odporności i rozbudowie zdolności ochrony ludności przed zagrożeniami chemicznymi, biologicznymi i jądrowymi.

Mimo ograniczeń w zakresie pomocy militarnej Japonia może pośrednio wspierać dostawy uzbrojenia na Ukrainę. Wynika to ze zmian w regulacjach dotyczących eksportu uzbrojenia, przeprowadzonych w grudniu ub.r. jako jeden z elementów [ewolucji polityki bezpieczeństwa Japonii](#), zdynamizowanej po rosyjskiej napaści. Pozwalają one m.in. na eksport sprzętu wojskowego produkowanego w Japonii na zagranicznej licencji do państw, z których pochodzą te licencje, a następnie sprzedaż do państw trzecich (pod warunkiem, że nie znajdują się w stanie wojny). Zmiana ta umożliwiła eksport pocisków do systemu Patriot z Japonii do USA, aby uzupełnić ich rezerwy uszczuplone w następstwie przekazania tych systemów Ukrainie.

Wsparcie humanitarne i gospodarcze. Od początku wojny japońska pomoc koncentruje się na wsparciu humanitarnym i gospodarczym Ukrainy. Odbyna się ono kanałami dwustronnymi, w tym w ramach japońskiej oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), oraz wielostronnymi, np. przez [platformę koordynacji darczyńców na rzecz Ukrainy](#). W lutym br. podczas japońsko-ukraińskiej konferencji w Tokio podpisano 56 porozumień zapowiadających zaangażowanie japońskich instytucji publicznych i sektora prywatnego w powojenną odbudowę Ukrainy.

Zgodnie z umową o bezpieczeństwie Japonia ma wspomagać m.in. poprawę sytuacji humanitarnej i warunków życia, rozwój sektorów rolniczego, cyfrowego i innowacyjnej produkcji (m.in. biotechnologii) oraz odbudowę infrastruktury krytycznej, w tym transportowej i energetycznej. Japonia i Ukraina zobowiązały się dążyć do odbudowy i rozwoju ukraińskiej bazy przemysłowej przez powoływanie joint venture i uruchamianie wspólnych projektów badawczych. Japońskie władze mają też zachęcać firmy prywatne do wspierania wybranych sektorów ukraińskiego przemysłu, w tym maszynowego, elektronicznego i przetwórstwa żywności.

Umowa przewiduje też dalszą pomoc humanitarną Japonii dla Ukrainy. Ma ona objąć wsparcie systemu opieki zdrowotnej (w tym odbudowę zniszczonej infrastruktury, dostawy leków i sprzętu medycznego), pomoc kobietom i dzieciom (zgodnie z agendą ONZ „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”) oraz wsparcie na czas zimy (m.in. dostawy generatorów prądu i odzieży). Popierając [dążenia Ukrainy do członkostwa w UE](#), Japonia zamierza wspierać proces wprowadzania reform w tym państwie, obejmujących m.in. zwalczanie korupcji, poprawę jakości rządzenia i odporności instytucji demokratycznych.

Wnioski i perspektywy. Umowa japońsko-ukraińska w wielu kwestiach jest bardzo podobna do analogicznych porozumień zawartych przez Ukrainę m.in. z [USA](#), [Wielką Brytanią](#), Niemcami, Francją i Polską. Dotyczy to zwłaszcza poparcia politycznego i mechanizmu konsultacji na wypadek przyszłego rosyjskiego ataku zbrojnego. Zarówno jej formalna nazwa, jak i treść wskazują jednak na mniejszy w porównaniu z innymi porozumieniami nacisk na kwestie obronności. Wyrazem tego jest zwłaszcza ograniczanie zakresu udzielanej przez Japonię pomocy wojskowej do sprzętu nieśmiertelnościowego. W umowie nie znalazły się bezpośrednie nawiązania do perspektyw członkostwa Ukrainy w NATO, choć Japonia popiera jej euroatlantyckie aspiracje.

Japonia, z jej innowacyjnym przemysłem obronnym, może w większym stopniu przyczynić się do odbudowy zapasów określonych rodzajów uzbrojenia przekazywanych Ukrainie. Dotyczyć to może zwłaszcza pocisków systemów obrony powietrznej i przeciwrakietowej. Japonia będzie pomagać Ukrainie również przy wykorzystaniu mechanizmu [NATO-IP4](#) (obejmującego Australię, Japonię, Nową Zelandię i Republikę Korei, dotychczas obowiązywał skrót AP4). Oświadczenie pacyficznych partnerów NATO przyjęte podczas [szczytu w Waszyngtonie](#) kładzie nacisk na współpracę z Sojuszem w kwestiach m.in. pomocy dla Ukrainy, cyberbezpieczeństwa, zwalczania dezinformacji i rozwoju sztucznej inteligencji.

Zbieżna ocena rosyjskiej agresji ułatwia dialog polityczno-wojskowy Polski z Japonią. W czerwcu br. szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego spotkał się w Tokio ze swoim odpowiednikiem i zasygnalizował możliwość nawiązania współpracy szkoleniowej m.in. w domenie cybernetycznej. Możliwa jest też polsko-japońska kooperacja przy powojennej odbudowie Ukrainy. Podjęciu współpracy firm polskich i japońskich służyć inicjatywy organizowane przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu wraz z Japońską Organizacją Handlu Zagranicznego (JETRO). Dodatkowym impulsem może być prawdopodobne powołanie specjalnej komórki zajmującej się stosunkami z Polską i Ukrainą w japońskim ministerstwie spraw zagranicznych.